

Filmskaperne i skolen

To av dem som har fått mest erfaring med animasjonsfilmskaping i grunnskolen de siste årene, er de unge filmskaperne Karin Jacobsen og Annette Saugestad Helland.

Av Per Terje Naalsund

Karin Jacobsen er opprinnelig lærer, men debuterte med kortfilmen *Si at alt går bra*, som hun laget sammen med Maria Trovatten, i 2004. Nå jobber hun nesten heltid med filmprosjekter i skolen gjennom Den kulturelle skolesekken og på Høgskolen i Oslo, der hun holder videreutdanningskurs for lærere.

Annette Saugestad Helland debuterer i år på Kortfilmfestivalen med animasjonsfilmen *God dag herr Hulemann* (*En hjulehistorie*), som hun har laget sammen med Tora Norberg. Hun gjennomfører filmverksteder både for Ås medieverkstedet og alene i regi av Den kulturelle skolesekken.

– *Hva synes dere barna er dyktige til?*
– De har utrolig fantasi. Det virker som om de har en innebygd evne til å komme opp med historier, og når de først er i gang, stopper de ikke. Ofte får de enda flere nye innfall mens de står under kamera, forteller Helland.

– *Jeg synes elevene er utrolig gode til å lage figurer med plastilina. Det hender jeg blir inspirert selv av figurene deres, sier Jacobsen.*

– *Ja, og så blir de raskt veldig flinke til å animere på egen hånd, selv om de først gjerne er litt usikre, og trenger at vi viser dem mulighetene, skyter Helland inn.*

– *Viser du dem animasjonsfilmer på forhånd slik at de ser hva de kan gjøre?* spør Jacobsen.

– *Ja da, men det sjelden at de husker hvilke muligheter de har når det er deres tur til å sette i gang med å animere. Jeg forklarer dem gjerne litt om hvordan personer beveger seg og viser dem med min egen kropp. Dessuten lar jeg dem prøve-filme litt, så de ser hvordan bevegelsene blir.*

– *Elevene glemmer fort filmen min*

også, når de går i gang med sin egen film. Men jeg tror det er fordi animasjonen i *Si at alt går bra* er helt annerledes enn det får jobbe med, og derfor blir litt fjern for dem. Det de lærer av den, er at de kan overdrive utseendet på en person.

– *Hva er det viktigste for dere når dere gjennomfører animasjonsverksteder?*

– *Det er viktig at elevene har det gøy og at de opplever at de mestrer noe. For meg er det også viktig at de opplever hele gangen i et filmprosjekt, slik at de får følelsen av å ha laget en hel film, der de har gjort alt fra idé til å uttrykke den med animasjonsfilm. Det tror jeg de lærer mye av, forteller Helland.*

– *Animasjonsfilm krever så mange egenskaper, så det er ikke nødvendig å legge vekt på selve animeringen med absolutt alle, synes jeg. Det viktigste er at elevene finner frem til sitt eget talent* – som for eksempel kan være å lage figurene i filmen, svarer Jacobsen.

– *I en klasse jeg var, hadde de en elev som irriterte de andre med mange unoter og en hang til å lage merkelige lyder hele tiden. Da vi skulle legge på lyd, sa de til ham at endelig er det noe du kan bruke lydene dine til. Og det stemte: Han var kjempegod, særlig på lyden av biler, forteller Helland videre.*

– *Hvordan gjennomfører dere verkstedene?*

– *Jeg viser dem alltid filmen som Maria og jeg har laget først. Filmene er med på å fortelle dem hvem jeg er. For å inspirere dem forteller jeg at jeg har drømt om å lage film helt siden jeg var ti år. Etter å ha beskrevet forskjellige måter å lage animasjon på, lar jeg dem lage en prøvefilm selv ved hjelp av figurer og bakgrunner som jeg har med meg. På det mest omfattende filmverkstedet mitt,*

som varer i en uke, så har elevene svart på 14 spørsmål på forhånd. Svarene setter jeg sammen til et manus, som jeg brekker ned før jeg drar til skolen. Da gjelder det å ha med litt fra alle besvarelsene, slik at alle kjenner igjen noe som sitt eget. Jeg tegner også et storyboard for elevene etter den første dagen, slik at de får oversikt over hvilke scener vi skal ha med og kan kryse dem ut etter hvert som de blir ferdige, forteller Jacobsen.

– *Jeg bruker å legge opp til at elevene tegner storyboard selv, skyter Helland inn.*

– *Tar ikke det lang tid?*

– *Vi lager jo kortere filmer enn det du gjør. Jeg synes dette er god trening i å tenke bilder. I første omgang skjønner de absolutt ikke vissten med det, fordi de har film sin inne i hodet sitt og tror de vet hva de skal lage. Men når en gruppe skal lage storyboard sammen, dukker det opp like mange forskjellige versjoner som det er elever i gruppa, noe som gir dem en aha-opplevelse. Da skjønner de at det er nyttig å ha et storyboard, forteller Helland.*

– *Er du nøye med å få dem til å tegne nærbilder og bestemme utsnittet?* lurer Jacobsen på.

– *Jeg synes det er viktig, det skaper ofte en tydeligere og mer levende film, med enkle virkemidler. Men det er utrolig vanskelig å få dem til å gjøre dette på eget initiativ, så jeg prøver å presse litt på. Men de blir veldig takknemlige etterpå, og ser at det blir en bedre film ved å bruke disse virkemidlene. Slik jeg ser det, er det helt nødvendig å bruke tid på dette.*

– *Hvordan er filmverkstedene dine, Annette?*

– *Jeg jobber blant annet i Ås, for Ås medieverksted, og der samarbeider vi*

Bildetekst: Øverst fra «En hjulehistorie» (Saugestad Helland og Norberg, 2007); de tre nederste fra «Si at alt går bra» (Jacobsen og Trovatten, 2004).

KARINS MANUS-SPØRSMÅL

Her er manus-hjelpemiddelet som Karin Jacobsen bruker. Det er utarbeidet sammen med kollegaen Maria Trovatten.

Hei alle sammen! Dette er et brev fra Karin Jacobsen. Jeg skal komme til dere om en stund og vise dere en film jeg har vært med å lage. Den heter Si at alt går bra. Jeg skal være hos dere en hel uke, og sammen med dere lage en animasjonsfilm. For å kunne lage en film trenger man en god historie. Dere skal være med å lage historien vi skal bruke i filmen.

Det dere trenger er et ark og en blyant. Skriv navnet ditt og hvilken gruppe du tilhører øverst på arket. Dere vil nå få fortien spørsmål. Læreren deres leser opp ett og ett av gangen. Skriv nummer foran hvert av dem før du svarer. Prøv å skrive ned det første du kommer på – det kan ofte være det beste. Du behøver i alle fall ikke å tenke så lenge. Husk, dette er ikke noen prøve. Det du skriver er hemmelig. Ikke vis det til noen! Jeg får tilsendt alle svarene deres og kommer til å plukke litt fra de forskjellige historiene for å sette sammen til en ny historie. Jeg gleder meg veldig til å lese hva dere har skrevet og til å komme og jobbe sammen med dere! Lykke til med skrivinga! Sees snart!

Mange hilsener fra Karin

Fjorten spørsmål:

La alle elevene bli ferdig med å svare før de får høre neste spørsmål. Det er viktig at de konsentrerer seg om ett spørsmål av gangen. Det er også viktig at elevene skriver nummer foran hvert spørsmål.

1. Hvem er hovedpersonen i filmen?
(Dette kan være et menneske, et dyr eller en ting. Be barna være spesifikke – hva slags menneske, dyr eller ting)
2. Hva heter hovedpersonen?
3. Hvordan ser hovedpersonen ut?
4. Hvilke egenskaper har hovedpersonen?
5. Hvor bor hovedpersonen?
6. Hvordan ser det ut der hovedpersonen bor?
7. Hovedpersonen ønsker seg en ting mer enn noe i verden. Hva kan dette være?
(Det kan være en ting, å møte noen, å lære seg noe eller å bli noe..)
8. Hva gjør hovedpersonen for at ønsket skal gå i oppfyllelse?
9. Hva viser seg å bli problemet med at ønsket skal gå i oppfyllelse?
10. Hvem dukker opp for å hjelpe hovedpersonen?
11. Hva heter hjelperen?
12. Hvordan ser hjelperen ut?
13. Hva gjør de sammen for å løse problemet?
14. Hvordan ender historien?

med Kulturskolen, slik at vi kan hente inn fagpersoner fra andre felt. I perioder er vi to animatører, to bildekunstnere, en musiker og en dramalærer som arbeider samtidig, og vi går ganske massivt inn på hver skole vi er på. Prosjektperiodene våre på en skole går over 7 uker, men vi er bare på skolen en eller to dager i uka.

– Jobber de med filmen de andre dagene, også?

– Det er litt læreravhengig, men de kan det dersom læreren legger opp til det. Vi har god erfaring med at de jobber selvstendig med å lage figurer og bakgrunner, og for så vidt også med storyboardet. Men så kommer altså vi inn, og da sier vi som regel at de må gjøre en del annerledes, ler hun.

– De lager ofte altfor lange og ambisiøse historier, så vi må ta den upopulære jobben med å kutte ned på dem. Skal vi rekke å få et tilfredsstillende sluttprodukt, må historien være kort og konsis, forklarer hun.

– Hvordan jobber dere med selve historiene deres?

– Vi snakker mye om selve filmmediet med dem, og forklarer at filmer gjerne har en introduksjon og avslutning, og at hovedpersonene ofte møter hindringer på veien. Selve historien skal dessuten helst ha et poeng, som godt kan være humoristisk. Vi bruker lengre tid til forarbeid enn det elevene vil, for vi ser at filmen blir hundre ganger bedre hvis grunnlaget er solid. Under filmingen og redigeringen er vi dessuten alltid til stede.
– Jeg sitter alltid til sent på natt og redigerer ferdig filmen til elevene selv. Redigerer dere med elevene? spør Jacobsen.

– Ja, vi har gjort det når vi jobber i tospann. Kollegaen min, Lars Rasmussen, er god på redigering og filmspråk. I et prosjekt vi hadde på en ungdomsskole, kombinerte vi realfilm og animasjon i en film. Da tok Lars ansvar for realfilmen og viste elevene hvordan den kunne klippes sammen og snakket med dem om de forskjellige mulighetene som finnes. Slik blir de oppmerksomme på at å klippe film er et fag. Men nå jobber jeg sammen med en animatør, og vi fokuserer mer på animasjonsbiten, svarer Helland.

– Jeg nøyer meg med å vise dem redigeringsprogrammet og fortelle dem om prinsippene uten at de er med på selve redigeringen. Jeg har ikke ambisjoner om å lære dem å redigere, også. Det er nok med animeringen. Uansett er det mindre redigering i animasjon enn i vanlig film. Man har

jo ikke seks forskjellige versjoner av samme scene. Det handler mer om å resirkulere scener og finne bilder som kan brukes om igjen eller som kan gjentas, slik at filmen blir lengre og henger mer sammen i stedet for å klippe den ned, forklarer Jacobsen.

– Nesten alle animasjonsverksteder jeg hører om, gjennomføres på barneskolen. Hvorfor er det så få animasjonsverksteder på ungdomsskolen?

– Vi hadde et kjeppesprosjekt på en ungdomsskole en gang, der over hundre elever var med, og de ble delt opp i grupper som jobbet med manus, produksjon, redigering og etterarbeid. Det var et ambisiøst prosjekt, og det gikk på en måte bra. Men det krever noe av deg på en annen måte, i alle fall når det kommer til animasjon, svarer Helland.

– Jeg søkte om prosjektmidler fra Norsk filminstitutt for å gjennomføre et prøveprosjekt på ungdomsskoler, men fikk avslag. Det virker som om det kan være tøffe tak på ungdomsskolene og jeg ville gjerne ha prøvd det ut først og brukt litt tid på å utvikle et godt verksted. Det er viktig å vite hvem de er og bli vant til aldersgruppen sosialt sett – slik at man treffer dem med opplegget sitt, forteller Jacobsen.

– Skulle jeg jobbet på med ungdomsskoleelever igjen, så ville jeg brukt mer moderne verktøy, som f.eks Flash. Det krever at de må sitte med hver sin datamaskin, og det er det ikke alle skoler som har. Men jeg tror det ville fenget mer enn det animering med animasjonsboksen gjør, sier Helland.

– Hvis dere hadde fått jobbet slik dere selv helst ville, hva ville dere ha gjort da?

– Akkurat nå holder jeg på med et animasjonsprosjekt på Vahl skole som jeg gjerne skulle brukt mer tid og ressurser på. Det er mange flerkulturelle på skolen, og prosjektet går ut på at de skal fortelle om seg selv og lage selvportretter. Det dukker opp mange ting de kan fortelle om, og det hadde vært gøy å bruke mer tid på disse personlige tingene. Jeg har lyst til å lage en film som det kunne være spennende å vise for elever på skoler der det ikke er så mange flerkulturelle, sier Jacobsen.

– Jeg ville gjerne ha jobbet med spesielt interesserte elever. Da ville vi fått muligheten til å fokusere mer på filmskapingen, og utfordre elevene mer. I dag skal verkstedene våre favne over alle, og det er veldig positivt i seg selv, men da må vi også tenke mye tilpassning, avslutter Helland.